Y model atomig

Adeiledd atomig

Term allweddol	Diffiniad
Rhif atomig	nifer y protonau mewn niwclews atom o elfen benodol
Cyfansoddyn	sylwedd pur wedi'i wneud o ddwy neu ragor o elfennau gwahanol y mae bondiau cemegol yn uno eu hatomau; mae'r atomau mewn cymhareb sefydlog
Electron	gronyn is-atomig â gwefr negatif sydd ag ychydig iawn o fàs ac sydd i'w ganfod ym mhlisg electronau/lefelau egni atomau
Ffurfwedd/adeiledd electronau	dyma sy'n rhoi nifer yr electronau ym mhob plisgyn/lefel egni o amgylch niwclews atom
Plisgyn electronau/lefel egni	yr ardal o amgylch niwclews atom lle mae'r electronau i'w canfod; mae gan bob lefel uchafswm o electronau y mae'n gallu eu dal
Elfen	sylwedd pur sydd wedi'i wneud o un math o atom yn unig
Isotopau	atomau sydd â'r un nifer o brotonau ond niferoedd gwahanol o niwtronau
Rhif màs	cyfanswm nifer y protonau a'r niwtronau mewn niwclews atom o elfen benodol
Moleciwl	dau atom neu ragor wedi'u cysylltu gan fondiau cemegol
Niwtron	gronyn is-atomig heb wefr sydd â màs cymharol o 1 ac sydd i'w ganfod mewn niwclews atom
Niwclews	canol yr atom, sydd â gwefr bositif ac sy'n cynnwys protonau a niwtronau
Proton	gronyn is-atomig sydd â gwefr bositif a màs cymharol o 1 ac sydd i'w ganfod mewn niwclews atom
Màs atomig cymharol (A_r)	màs cyfartalog atom o elfen, gan ystyried y canrannau o isotopau'r elfen sy'n digwydd yn naturiol
Gwefr gymharol	gwefr bositif (+) neu negatif (-) gronyn o'i chymharu â gwefr un proton
Màs cymharol	màs gronyn o'i gymharu ag $^{1}/_{12}$ o fàs atom ^{12}C
Gronyn is-atomig	gronyn sy'n llai nag atom

© 2025 Y Gymdeithas Gemeg Frenhinol

Atomau ac ïonau

Term allweddol	Diffiniad
Atom	y gronyn lleiaf posibl o elfen; mae atomau wedi'u gwneud o brotonau, niwtronau ac electronau
Ïon	gronyn â gwefr sy'n cael ei ffurfio pan fydd un neu ragor o electronau'n cael eu colli neu eu hennill o atom neu foleciwl

Diagramau gronynnau

Term allweddol	Diffiniad
Anelastig	ddim yn hyblyg
Grymoedd rhyngfoleciwlaidd	y grymoedd atynnu a gwrthyrru cymharol wan rhwng moleciwlau
Egni cinetig	yr egni sydd gan wrthrych oherwydd ei fudiant
Gwres cudd	egni sy'n cael ei drosglwyddo i sylwedd neu ohono yn ystod newid yn ei gyflwr ffisegol sy'n digwydd heb newid ei dymheredd
Model	cynrychioliad syml o rywbeth neu ffordd o egluro rhywbeth cymhleth
Dellten reolaidd	trefniant o atomau neu ïonau sy'n ailadrodd ac yn ffurfio strwythur 3D

© 2025 Y Gymdeithas Gemeg Frenhinol